

Till samtliga politiker och tjänstemän som ska involveras
i beslut gällande skolstruktur 2024

Ljusdal kommun

Den 2 oktober 2019. På kommunens hemsida rullar ett bildspel. Den första bilden besökare möts av är logotypen för de globala målen för hållbar utveckling. Det finns en klickbar text:

Hållbar utveckling

Så här arbetar Ljusdals kommun för miljömässig, social och ekonomisk hållbarhet

(Ljusdals kommun, 2019-A).

Med denna skrivelse vill vi redogöra för hur två av de tre alternativen för skolstruktur 2024 motverkar en hållbar utveckling och riskerar att få förödande effekter för invånarna i två av kommunens sju distrikt.

Den 2 oktober 2019. På kommunens hemsida rullar ett bildspel. Den andra bilden besökare möts av är ett flygfoto över Ljusdals köping en solig sommardag. Det finns en klickbar text:

Påverka din kommun!

Det finns flera sätt att påverka din kommun. Här har vi samlat information om detta.

(Ljusdals kommun, 2019 -B).

Vi vill med denna skrivelse påverka det beslut som ska tas gällande skolstruktur 2024. Denna skrivelse innehåller en mängd frågor som vi vill ha besvarade.

Vänligen

Invånare i Loos

genom Loos byaråd

Ljusdals kommun har tecknat en överenskommelse med Länsstyrelsen Gävleborg för att bland annat synliggöra kommunens miljö- och klimatarbete. Inledning enligt nedan:

Ljusdal är inte bara till ytan Gävleborgs läns största kommun. Vi vill också tänka stort, att vara så som kommunens vision uttrycker det "ett samhälle genomsyrat av mångfald, jämlikhet och jämställdhet, en kommun där hållbarhet och ekologiskt tänkande är fundamentalt. Nya generationer ska ha sina möjligheter. Till dessa vill vi nu bidra."

Vi måste därför bedriva ett aktivt miljöarbete, värna naturen och medvetet arbeta för en sund och framtidsinriktad livsmiljö i kommunens alla delar, i tätorter såväl som på landsbygd. Denna överenskommelse är en bit på väg mot ett hållbart samhälle, men mycket återstår. Ljusdals kommun kommer därför inte att låta sig nöjas med dessa åtgärder, utan fortsätter arbetet med ständiga förbättringar och utveckling av det hållbara samhället.

(Ljusdals kommun, 2019 – D).

Barnen är vår framtid. Det är våra barn som i framtiden ska förvalta den välfärd vi tillsammans byggt upp. Våra barn ska lära upp kommande generationer, ta hand om oss när vi blir äldre och fortsätta byggandet av ett tryggt och hållbart samhälle – för alla. Två av de tre alternativ till skolstruktur 2024 som presenterats innebär att flera unga elever, invånare i en kommun där nya generationer ska ha sina möjligheter, ska spendera tid motsvarande 28–34 % av en normal arbetstid för en vuxen, i en skolskjuts till och från skolan – under förutsättning att skolskjutsen inte ska stanna och släppa av elever på vägen (Bilaga 1). För varje stopp utökas tiden i skolskjutsen samtidigt som tid för läxor, inläsning, vänner och fritidsintressen minskar.

Den överenskommelse med Länsstyrelsen som Ljusdals kommun skrivit under är från 2015. Det hade varit lätt att använda maktskifte i korridorerna i samband med valet 2018 som ursäkt för att inte längre behöva stå för vad man en gång lovat – om då kommunen inte skyltat med densamma direkt länkat från startsidan på kommunens hemsida. Ljusdals kommun arbetar ju för miljömässig, social och ekonomisk hållbarhet. Eller hur?

Av redogörelsen i samband med att frågan om långtidsplan för skolan var med på utbildningsnämndens sammanträde den 20 september 2018 framgår att det utöver rena besparingskrav finns behov av att samordna och effektivisera den pedagogiska personalen. Det ska ge förutsättningar för barnen och eleverna att utvecklas och tillgodogöra sig de olika verksamheternas och kommunfullmäktiges mål. För att åstadkomma en så likvärdig förskola/skola som möjligt, och med tillgång till legitimerade och behöriga förskolelärare/lärare

i kommunens skolor är det nödvändigt att samordna mindre enheter till större. Allt med syftet att höja kvalitén på undervisningen, erbjuda en bättre arbetsmiljö och ge möjlighet till en god löneutveckling. Detta är av yttersta vikt för att Ljusdals kommun ska kunna erbjuda en attraktiv förskola/ skola, och för att behålla samt attrahera nya medarbetare inom våra verksamheter.

Räknas den överenskommelse med Länsstyrelsen som dåvarande kommunalråd undertecknade som ett av kommunfullmäktiges mål? Har kommunfullmäktige fortfarande som mål att medvetet arbeta för en sund och framtidsinriktad livsmiljö i kommunens alla delar? Räknas även elevernas arbetsmiljö in? Ordföranden i utbildningsnämnden säger att det är dags att bygga för framtiden, satsa på skolutveckling och för en god arbetsmiljö (Ljusdals kommun, 2019 - C).

Vid skolinspektionens tillsyn av Loos skola 2017 framkom inget annat än att skolenheten uppfyllde författningarnas krav inom de arbetsområden som granskades. Granskningen omfattade undervisning och lärande, extra anpassningar och särskilt stöd, bedömning och betygssättning, trygghet, studiero och åtgärder mot kränkande behandling, förutsättningar för lärande och trygghet samt styrning och utveckling av verksamheten. Gäller det även för de skolor som eleverna i åk 7-9 föreslås flytta till?

Finns det något som bevisar eller ens antyder att de åtgärder som föreslås för Loos skola i alternativ två och tre är annat än ekonomiskt gynnsamma för kommunen? Om ens det? I samtliga förslag är fastighetskostnaderna densamma oavsett flytt. Just fastighetskostnaden har varit den avgörande orsaken till att utbildningsnämnden under en längre tid arbetat för att stänga ner och kallställa en av skolbyggnaderna inom skolområdet i Loos. Och ändå är den konstant oavsett flytt. Hur går det ihop? Och om det mot förmodan visar sig vara en ekonomiskt gynnsamt beslut – vart tog den miljömässigt- och socialt hållbara inriktningen vägen?

Kommunfullmäktige antog 2014 en Vision för Ljusdals kommun. Däri har kommunfullmäktige identifierat de områden som man anser vara av strategisk betydelse för att skapa en hållbar samhällsutveckling med hög livskvalitet, trygghet och välfärd (Ljusdals kommun, 2019 – E). Citat från visionen:

Människorna behöver rekreation och inspiration för att upprätthålla sin livskvalitet och hälsa. Vi har kulturmiljöer av världsklass liksom intressant industrihistoria på flera platser inom kommunen. Det är av stor betydelse att det erbjuds rika möjligheter att såväl delta i som besöka aktiviteter och evenemang inom kultur, idrott och fritid. Goda förutsättningar för alla kulturarbetare och idrottare är grunden. Ett utvecklande av dessa sektorer, i nära samarbete med föreningar och ideella, utgör viktiga byggstenar för vår hållbara kommun.

När ska ungdomarna som omfattas av alternativ två och tre ha tid och energi för rekreation och inspiration? När ska de göra sina läxor? När ska de studera till sina prov? Det är tänkbart att en fortsatt utredning kommer visa att eleverna i Loos gynnas av förslaget genom ett ökat socialt nätverk och fler kompisar. En sanning med modifikation. För eleverna från Loos kommer sätta sig i sin skolskjuts och åka hem när skolans dag är över. När eleverna från Färila träffas på fritidsgården för en fika eller går för att simma några längder i det nyrenoverade badhuset sitter eleverna från Loos skolas upptagningsområde fortfarande i skolskjutsen. Ett beslut enligt alternativ två och tre riskerar försätta våra ungdomar i ett utanförskap som inte på något sätt vore gynnsamt för dem.

Loos skytteförening har under många år lärt upp och uppfostrat inte bara Sveriges, utan även Nordens främsta skyttar. Framgångar som Ljusdals kommun skulle kunna skylta med och göra något av. Framgångar som nåtts för att barn och ungdomar i Loos vigt stora delar av sin fritid åt skytte. Den fritid som kraftigt reduceras genom alternativ två och tre.

För att återgå till kommunens hållbarhetsarbete. Vi är alla införstådda med att vi, oavsett om vi vill eller inte, står inför stora förändringar. De globala målen som kommunen hänvisar till på sin startsida är verklighet. Ett av de globala målen omfattar god utbildning för alla. I ett välfärdssamhälle som Sverige tror vi det kan vara lätt att tro att vi inte behöver engagera oss i den frågan, men riktigt så enkelt är det inte. För att få till den förändring som är nödvändig behöver alla göra sitt yttersta – inom alla områden. För att nå delmålen och målen för en god utbildning så uppmanas alla att uppmärksamma vikten av att alla barn stannar i skolan från förskola till gymnasiet därför att det är väsentligt för deras utveckling och framtid (Globala målen, 2019). Redan idag får de ungdomar som går ut nian i Loos skola flytta hemifrån för att börja gymnasiet. Det finns i dagsläget inte förutsättningar för att genomföra en gymnasieutbildning med fullgott resultat och samtidigt ha sin dygnsvila i Loos. Hur antas vi kunna motivera våra ungdomar till fortsatta studier om de redan från årskurs sju ska börja pendla till Färila eller Ljusdal?

Att avsluta gymnasiet med ett slutbetyg är avgörande för ungdomarnas framtid. 2016 var det tre av tio elever på gymnasieskolan i Sverige som inte tog examen. Det främsta skälet till att ungdomarna hoppat av sin gymnasieutbildning eller inte fått ett slutbetyg, enligt eleverna själva, var att de var skoltrötta (SCB, 2017). Hur påverkar ett beslut enligt alternativ två och tre våra ungdomars förutsättningar för att avsluta sin gymnasieutbildning med ett slutbetyg? Och framför allt – hur påverkar det ungdomarnas resa dit? Hur påverkas deras mentala hälsa av de

resor som de förutsätts göra och hur ska de orka prestera för att senare komma in på de gymnasieprogram som de vill söka?

Kommunen hade som ambition att minska bränsleförbrukningen för bilpoolens fordon med 10 procent mellan år 2015 och 2020. Ett litet mål men ändå en indikator om att kommunen är medveten om att de resor som görs inom kommunen påverkar vår miljö. Är det miljömässigt hållbart att utöka resorna i den omfattning som alternativ två och tre innebär? Är det socialt hållbart att låta våra ungdomar spendera stora delar av sin vakna tid på dessa resor? När det finns alternativ?

Ett av de globala målen är att göra städer och bosättningar inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara och där återfinns vi betydelsen av minskat bilåkande. Åter igen vet vi att det är lätt att tänka ”vi och dem”. Att det skulle vara ett globalt mål som inte omfattar oss i Ljusdals kommun - men så är inte fallet. För att vi tillsammans ska nå det globala målet gällande hållbara städer och samhällen rekommenderas vi alla att inte åka bil i onödan. Vi ska promenera, cykla eller åka kollektivt och spara bilresorna till de tillfällen vi verkligen behöver åka bil (Globala målen, 2019 – A). Det finns tillfällen då delar av kommunens verksamheter verkligen behöver åka bil. Det finns äldre som bor ensamma och som behöver tillsyn och omsorg i form av vårdpersonal som kommer hem till dem – nödvändigt. Skjutsa elever över halva kommunen för att gå i skolan – inte nödvändigt.

Vi förstår att det är lätt att se på saken som svart eller vit. I synnerhet om man hör till den nätta skara som följer utbildningsnämndens ordförandes blogg: ”Det här är som att välja mellan pest, e-koli eller kolera/.../vi måste välja” (Stinas sosseblogg, 2019). Och vi, eller rättare sagt ni politiker, måste välja. Den ”ofrivilliga centraliseringen” (Stinas sosseblogg, 2019) som utbildningsnämndens ordförande förespråkar är inte bara förslag som påverkar skolan, utan hela vår bygd. Enligt en förstudie som kommunen själv tagit fram påtalas skolan som allra viktigast för bygden (Ljusdals kommun, 2018). Enligt samma förstudie kunde man också se att människor väljer att flytta till Los och att många unga väljer att stanna kvar eller återvända till Los efter gymnasiet. Det konstaterades i förstudien att möjlighet till utbildning, arbete och boende är en förutsättning för att den trenden ska fortsätta.

Och ni har varit inne på helt rätt spår. Som ni kommunen, med dåvarande kommunalråd i spetsen, själva beskrivit det så måste ni bedriva ett aktivt miljöarbete, värna om naturen och medvetet arbeta för en sund och framtidsinriktad livsmiljö i kommunens alla delar – i tätorter såväl som på landsbygd. Det kan kännas lockande och kanske lite enkelt att gå på de

centraliseringsförslag som utbildningsnämndens ordförande förespråkar. Eller som hon själv lägger fram det så bra i sitt öppna brev till politikerna i Ljusdals kommun – varför ska ALLA vara med och betala? Ökar det inflyttningen som vi så gärna vill? (Stinas sosseblogg, 2019).

Förslag till svar på frågorna är att a) Vi är ALLA invånare och medborgare i samma kommun och är det inte tvärtom orimligt att kommunens redan utsatta ytterkanter med landsbygd och små orter ska stå för den största smällen?, och b) vi helt övertygade om att ett beslut som innebär att Loos skola inför skolstruktur 2024 kvarstår med årskurserna F-9 medför inflyttning. Till Loos skolas upptagningsområde – som är också är en del av Ljusdals kommun.

Innan ni fattar ert beslut vill vi att ni ska få en möjlighet att se på Loos skola så som vi ser på den. För Loos skola är inte som andra skolor. Loos skola är en skola och en tillgång som Ljusdals kommun, precis som skytteföreningens framgångar, skulle kunna marknadsföra sig med. Loos skola är mer än vad som ryms i den lilla bubblan i alternativpresentationen för skolstruktur 2024.

Loos skola är en världsarvsskola. I Sverige finns ett mycket begränsat antal världsarvsskolor som arbetar med de 15 olika världsarv som utsetts i Sverige av UNESCO. I samband med att kommunen beviljade ett förskott av det årliga anslaget till Ljusdalsbygdens museum lyfter kommunalrådet Markus Evensson att man i fortsättningen skulle kunna ha en fördjupad samverkan med skolorna utifrån kravet från UNESCO på undervisning om världsarvet (Hela Hälsingland, 2019). Loos skola är en viktig aktör i det arbete som sker i fråga om världsarvet Hälsingegårdarna. 2018 tog Loos skola i sin roll som världsarvsskola, i samarbete med bland annat Fågelsjö och världsarvsgården Bortom Åa, emot pedagoger från hela landet i en nätverksträff mellan de orter och skolor där världsarvs utsetts (Hela Hälsingland, 2018).

Loos skola är ambassadörer för ett av Sveriges sju biosfärområden - Biosfärområdet Voxnadalen. Biosfärområdena har unika funktioner som bidrar till arbetet med Agenda 30 i Sverige. De mål och den agenda som Ljusdals kommun hänvisar till på sin startsida.

Eleverna i Loos skola är certifierade guider i Hamra Nationalpark – en av Sveriges 30 nationalparker. Att det finns en nationalpark inom kommunen är en oerhörd tillgång och sedan flera år arbetar eleverna i Loos skola med nationalparken. Från årskurs sex upp till årskurs nio är eleverna guider när samtliga elever i årskurs tre inom Ljusdals kommun varje vår besöker nationalparken. Att övriga elever i kommunen får ta del av nationalparken, av de som bäst känner till den, är ett viktigt inslag i förvaltningen av den nationalskatt som parken utgör.

Enligt SGU, Sveriges geologiska undersökning, och den ideella föreningen Geologins dag är Loos skola en av få grundskolor i Sverige som på riktigt arbetar med geologi. Loos och Loos koboltgruva var 2019 värd för den nationella invigningen av geologins dag, där Loos skola deltog. Varje år har skolan en geologivecka där eleverna undervisas i geologi i form av undervisningar, filmer, exkursioner och studiebesök.

Trots att arbetet enligt ovanstående är något som präglar hela skolgången för eleverna i Loos skola är det först i de högre årskurserna som de största utbytena sker. Ett beslut enligt alternativ två eller tre frångår eleverna deras unika möjlighet till en fantastisk utbildning – som inte finns att erbjuda på någon annan skola, varken i Ljusdals kommun eller i Sverige som helhet.

I Loos har vi en bra återväxt bland lokala lärarstuderande. På Loos skola är allas lika värde i fokus och där spelar varken ålder eller ursprung någon roll. Eleverna umgås över åldersgränserna. Mångkulturen som råder, med elever från olika delar av världen, är naturlig för eleverna och en källa till ökad kunskap där främlingsfientlighet och rasism inte tar fäste. Eleverna är trygga och personalen ser eleverna. Skolan är naturnära utan svårigheter går det att flytta en lektion till naturens klassrum, som finns precis utanför dörren.

Utöver vad som redan lyfts i denna skrivelse vill vi ytterligare be er reflektera över den ökade säkerhetsrisk som eleverna utsätts för i samband med transporter mellan hem och skolan i Färila eller Ljusdal. Vintertid är det mer regel än undantag att väglaget är besvärligt och att vägarna dessutom trafikeras av mycket tung trafik.

I samband med att byrådet nu i höst kontaktade X-trafik med önskemål om att justera avgångstiden för buss 82 med någon minut, för att klara en anslutning till tåg i Ljusdal, fick byrådet till svar att det inte var förenligt med skolskjutsreglementet – eleverna som åker bussen till skolan får inte komma för tidigt. Det måste förstås att det framstår som högst ironiskt att det inte är möjligt att justera en buss med tio minuter för att invånarna i en kommun del ska kunna ta sig vidare med tåg, med anledning av att eleverna inte får vänta ytterligare tio minuter innan skolan börjar – samtidigt som det finns förslag på att elever i andra delar av kommunen ska spendera timmar varje dag i transport till och från skolan. Vart ligger rimligheten i det?

När är det humant att låta våra barn kliva upp för att ta sig till skolan? Generellt sett behöver barn i åldrarna 12-15 år nio timmars sömn per natt (1177.se, 2019). En skolstart klockan åtta i Ljusdal för en elev som bor i utkanten av Loos skolas upptagningsområde innebär att skolskjutsen måste lämna hemmet senast klockan 6.32 – under förutsättning att inga andra elever ska åka med skolskjutsen och att eleven släpps av klockan 7.55. Med hemmet avses i det

här fallet den plats där skolskjutsen plockar upp eleven – vilket i själva verket kan vara en bit från hemmet i sig. Vi räknar med att eleven går ut genom ytterdörren klockan 6.25. Det är inte orimligt att tänka sig att en tonåring vill ha åtminstone en timme på sig att göra sig redo för en skoldag. Tid för personlig hygien, frukost, nyhetsuppdatering osv. För att få den tiden ska eleven ha sitt alarm ställd på 5.25. För nio timmars sömn behöver eleven somna senast klockan 20.25 kvällen innan. Då har fritidsgårdarna i Färila och Ljusdal fortfarande öppet i 35 min till. Är det en vardag som ni vill ge våra ungdomar?

Vi kan se att det kan finnas teoretiska fördelar med alternativ två och tre. En utökad elevhälsa är en sådan teoretisk fördel. Teoretisk därför att avsaknaden av ett permanent elevhälsoteam i praktiken inte varit något problem. Större elevgrupper och minskad fritid är var och en faktorer som kan öka den psykiska ohälsan hos ungdomar, varför en närvarande elevhälsa är positivt om man vill utsätta eleverna för de påfrestningar som alternativ två och tre innebär.

I Loos arbetar vi, precis som ni, för inflyttning och vi har kommit en bit på väg. När ni fattade beslut om att flytta vår förskola fanns där ett högst begränsat antal barn. Idag ser det inte ut så. Vi har blivit fler och vi kan och vill bli ännu fler. Att skolan blir kvar i befintlig utformning, med årskurs F-9, är en förutsättning för att vi ska lyckas. Ett beslut enligt alternativ två eller tre befärrar vi kommer medföra utflyttning med risk för att underminera hela vår bygd.

Låt Loos skola vara som den är idag - unik. Om förskolan definitivt ska lämna sina lokaler kan de inhysas i delar av den byggnad som utbildningsnämndens ordförande kämpar för att stänga ner helt. Det finns utrymme för utevistelse i anslutning till byggnaden och utöver iordningställande av lokalen och utemiljön behövs inga ytterligare ombyggnationer.

Om ni vill tjäna några extra kronor kan ni låta föreningslivet, företagen och privatpersoner hyra in sig i lokalerna efter skolans verksamhetstider. Låt skolan och dess lokaler bli en samlingspunkt dagtid såväl som kvällstid och på helger.

Om ni vill lösa några av problemen i Färila skola kan ni se över förslaget att låta köra upp elevgrupper från Färila till Loos skola för en heldag med hemkunskap var sjätte vecka. Kanske är det billigare än att bygga hemkunskapssalar i Färila? Om de kommer upp lite oftare kan vi dela med oss av våra kunskaper inom bland annat världsarv.

Som flera av oss tidigare informerat utbildningsnämnden om så är Loosborna villiga att genomföra förändringar – det framkommer också av den förstudie som kommunen själv tagit fram och som hänvisats till tidigare i denna skrivelse. För oss är naturligtvis alternativ nummer

ett det enda tänkbara alternativet - av de alternativ som utbildningsförvaltningen tagit fram. Frågan är om de representerar hela verkligheten? Varför finns friskolorna med i små bubblor i alternativ två och tre men inte i alternativ ett? Vad kan vi få fram för alternativ om vi sätter den miljömässiga och sociala hållbarheten precis framför den ekonomiska hållbarheten? Är det någon som har räknat ordentligt på vad prislappen för de olika alternativen slutar på? Har vi råd att fatta beslut enbart grundade på eventuell ekonomisk vinning? Är det möjligen sådana beslut genom tiderna som orsakat att vi i dagsläget har globala mål att arbeta mot? Där kronor och ören och högsta vinning satts framför bland annat biologiska och sociala behov?

Ett av kommunfullmäktigemålen 2019–2021 är att kommunens invånare ska bli friskare och må bättre samt vara mer delaktiga i samhällsutvecklingen. Invånare i Ljusdals kommun ska få ta del av kommunens verksamheter och resurser genom likvärdig service och en jämn fördelning av makt och resurser. (Ljusdals kommun, 2019 – F).

Låt era antagna visioner och mål vara något annat än floskler och ta ansvar för ALLA kommuninvånarens bästa. Våga fatta beslut som värnar naturen och värnar en sund och framtidsinriktad livsmiljö – även på landsbygden. Fundera på om begrepp som *likvärdig service* och *jämn fördelning av resurser* är förenligt med en nedläggning av Loos högstadium. Låt Loos skola vara en skola som sticker ut och ta vinning av det. Loos skola är unik och med dagens möjligheter till digitala lärohjälpmedel och fjärrundervisning kan vi fortsätta låta Loos skola vara det – utan att det påverkar elevernas resultat negativt.

Slutligen. Skrivelsens enda retoriska fråga – för att ge perspektiv på det hela:

En högstadieskola i Ljusne ger Ljusdals kommun ett unikt erbjudande. För att nyttja skollokalerna i Ljusne på bästa sätt och fylla upp klassrummen – som endast undervisas av välrenommerade behöriga lärare, kan Ljusdal få låta sina högstadieelever gå i skolan i Ljusne. Kommunernas ekonomer har undersökt saken och med hjälp av bidrag från EU för detta långsiktiga och unika projekt så visar det sig att Ljusdals kommun går vinnande i avtalet – i jämförelse med hur den ekonomiska situationen ser ut idag. Elevhälsan är utomordentlig och utöver sköterskor finns även psykolog på plats alla skoldagar samt en skolläkare. Elevgrupperna blir mindre än vad de är i dagsläget i Ljusdal. Ja, till och med ventilationen är god.

Hur många är villiga att låta barnen åka till Ljusne för att gå på denna mirakelskola? Det är inte bara ekonomiskt försvarbart – det erbjuds också en fantastisk arbetsmiljö med höga lärarlöner.

Tidsåtgång Tandsjöborg – Ljusdal: 1 timme och 23 minuter

Tidsåtgång Ljusdal – Ljusne: 1 timme och 26 minuter

Den 2 oktober 2019. På kommunens hemsida rullar ett bildspel. Den tredje och sista bilden besökare möts av är en bild av ett brandsargat landskap. Det finns en klickbar text med rubriken:

Starka tillsammans

(Ljusdals kommun, 2019-G).

Vi är en del av Ljusdals kommun och vi vill vara starka tillsammans med er – om ni ger oss chansen.

-

Invånare i Loos
genom Loos byråd

Referenser

- Ljusdals kommun (2019 - A). *Hållbar utveckling*. Hämtad den 2 oktober 2019 från <https://www.ljusdal.se/2.1092f4921491870eea04dbd3.html>
- Ljusdals kommun (2019 – B). *Påverka din kommun!* Hämtad den 2 oktober 2019 från <https://www.ljusdal.se/2.1092f4921491870eea04dbd3.html>
- Ljusdals kommun (2019 – C). *Viktig förändring för framtidens skola*. Hämtad den 2 oktober 2019 från <https://ljusdal.se/startsidenyheter/viktigforandringforframtidensskola.5.75a44c9f16cb64b07fc11d76.html>
- Ljusdals kommun (2019 – D). *Överenskommelser kring åtgärdsarbete för miljömål och klimatanpassning*. Hämtad den 2 oktober 2019 från <https://www.ljusdal.se/download/18.7ad474a15559437ad016d08/1466404434437/%C3%96verenskommelser%20kring%20%C3%A5tg%C3%A4rdsarbete%20f%C3%B6r%20milj%C3%B6m%C3%A5l%20och%20klimatanpassning.pdf>
- Ljusdals kommun (2019 – E). *Vision och styrmodell*. Hämtad den 2 oktober 2019 från <https://ljusdal.se/kommunpolitik/visionochstyrmodell.4.46d2f71f14ab637bdc333a80.html>
- Ljusdals kommun (2019- F). *Social hållbarhet*. Hämtad den 3 oktober 2019 från <https://ljusdal.se/kommunpolitik/hallbarutvecklingiljusdalskommun/socialhallbarhet.4.158b47c1697aa031d04838e.html>
- Stinas Sosseblogg (2019). *Öppet brev till alla politiker i Ljusdals kommun*. Hämtad den 3 oktober 2019 från <http://stinassosseblogg.blogspot.com/2019/03/oppet-brev-till-alla-politiker-i.html>
- Globala målen (2019). *God utbildning för alla*. Hämtad den 7 oktober 2019 från <https://www.globalamalen.se/om-globala-malen/mal-4-god-utbildning-alla/>
- SCB (2017). *3 av 10 tar inte examen från gymnasieskolan*. Hämtad den 7 oktober 2019 från <https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2017/3-av-10-tar-inte-examen-fran-gymnasieskolan/>
- Ljusdals kommun (2018). *Förstudie Los*. Hämtad den 7 oktober 2019 från <https://www.ljusdal.se/download/18.2a42414e16459bec09ddb4e/1530531661742/F%C3%B6rstudie%20Los%20180615.pdf>
- Globala målen. (2019 – A). *Hållbara städer och samhällen*. Hämtad den 7 oktober 2019 från <https://www.globalamalen.se/om-globala-malen/mal-11-hallbara-stader-och-samhallen/>
- Hela Hälsingland (2019). *Museets ekonomi räddas – får förskott från kommunen: ”Ett hyfsat smart beslut”*. Hämtad den 7 oktober 2019 från <https://www.helahalsingland.se/artikel/museets-ekonomi-raddas-far-forskott-fran-kommunen-ett-hyfsat-smart-beslut>
- Hela Hälsingland (2018). *Nu ska världsarvet breddas: ”Vi ska tolka historiska spår”*. Hämtad den 7 oktober 2019 från https://www.helahalsingland.se/artikel/nu-ska-varldsarvet-breddas-vi-ska-tolka-historiska-spar?fbclid=IwAR1MQsp3uAWevhe-a_R54LCA8XqxwzNqAxNiJo3Xh0XCUIW9b28LHd75aAU

1177.se (2019). *Hur länge behöver barn i olika åldrar sova?* Hämtad den 7 oktober 2019 från <https://www.1177.se/fragor--svar/nationellt/barn--gravid/hur-lange-behover-barn-sova-i-olika-aldrar/>

Ljusdals kommun (2019 – G). *Starka tillsammans*. Hämtad den 8 oktober 2019 från <https://ljusdal.se/>